

فرهاد فخرالدینی، رهبر ارکستر و آهنگساز باسابقه ایران در گفت‌وگو با آتیه‌نو:

بحرانی‌ترین روزهای هنر را تجربه می‌کنیم

بعضی برخوردها، اشک را از چشمانم جاری می‌کند

مردی است با کوله‌باری از خاطرات تلخ و شیرین در عرصه هنر ایران. در کارنامه هنری‌اش آثار زیادی به چشم می‌خورد که اغلب مردم ایران لااقل تعدادی از آن کارها را در یاد و ذهن خود دارند. ساخت موسیقی سریال «کیف انگلیسی»، «امام علی (ع)»، «سربداران»، «روزی روزگاری» و «بوعلی سینا» بخشی از آثاری است که فرهاد فخرالدینی تالیف کرده است. آهنگساز و رهبر ارکستر باسابقه ایرانی را معمار ارکستر ملی ایران هم لقب داده‌اند. او دو دوره چوب رهبری ارکستر ملی ایران را به دست گرفت اما چند سالی است که از آن کناره گرفته است. فخرالدینی در حال حاضر رئیس شورای عالی خانه موسیقی است و مدام می‌کوشد تا بتواند باری از بارهای سنگین این روزهای اهلی صنف موسیقی را از روی دوش‌شان بردارد. شیوع ویروس کرونا فعالیت هنرمندان موسیقی را هم در ست همچون اغلب مردم با اختلال روبه‌رو کرده و شاید فعالان این هنر در این ایام سخت‌ترین روزها را می‌گذرانند. با این موسیقیدان پیشکسوت هم کلام شده‌ایم تا بر ایمان از روزهایی که می‌گذرانند و دغدغه‌هایی که دارد، سخن بگوید. او این روزها در خانه‌اش مشغول آهنگسازی و نوشتن کتاب است. تا امروز چندین جلد کتاب به قلم او منتشر شده که از میان آنها می‌توان از «زیر گنبد مینا»، «فرم و آفرینش»، «هارمونی موسیقی ایرانی»، «شرح بی‌نهایت» و «تجزیه و تحلیل و شرح ردیف موسیقی ایران» نام برد. متن گفت‌وگو با او را در ادامه می‌خوانید:

علی نامجو

روزنامه‌نگار

در طول چند دهه فعالیت در عرصه هنر هیچگاه اوضاع و احوالی این چنین را در ذهن سراغ ندارم. به گمانم وضع هنر در کشور مادر در این چند ماه در بحرانی‌ترین حالت قرار گرفته است. اغلب فعالان عرصه موسیقی در این روزها با مشکلات مالی مواجه شده‌اند. من فکر می‌کنم نهادهای مرتبط در دولت باید فکری به حال آنها کنند.

ایمن روزها و در شرایطی که کشور با بیماری کرونا در حال دست‌وپنجه نرم کردن است، شما وضعیت هنر موسیقی در ایران را چطور ارزیابی می‌کنید؟

من در طول چند دهه فعالیت در عرصه هنر هیچگاه اوضاع و احوالی این چنین را در ذهن سراغ ندارم. به گمانم وضع هنر در کشور ما در این چند ماه در بحرانی‌ترین حالت قرار گرفته است.

اغلب فعالان عرصه موسیقی در این روزها با مشکلات مالی شدیدی روبه‌رو شده‌اند. من فکر می‌کنم نهادهای مرتبط در دولت باید فکری به حال آنها کنند.

با توجه به اینکه شما به عنوان

رئیس شورای عالی موسیقی هم فعالیت دارید، در این ایام چه کارهایی انجام داده‌اید تا بتوانید منافع صنف موسیقی را تا حد ممکن تامین کنید؟

در چند روز گذشته سرگرم گفت‌وگو با اعضای شورای عالی خانه موسیقی بودیم و در تلاشم بتوانیم لااقل بخشی از مشکلات فعالان این حوزه را حل و برطرف کنیم. من با همکارانم در شورا در این باره صحبت می‌کردیم که سازوکاری تعریف شود تا بر اساس آن هنرمندان عرصه موسیقی بتوانند از این روزهای سخت با کمترین آسیب عبور کنند.

به احتمال اغلب خوانندگان این گفت‌وگو در جریان سابقه چند

است.

باور کنید گاهی وقت‌ها به قدری دلم از برخورد برخی از مسئولان با اهالی موسیقی می‌گیرد که اشک در چشمانم جمع می‌شود. مگر اهالی موسیقی چه هیزم تری به شما فروخته‌اند که با آنها این‌طور برخورد می‌کنید؟ البته قبل از انقلاب هم در ابتدا اوضاع اهالی موسیقی از نظر مالی چندان روبه‌راه نبود. در آن دوران هم ما با ارکسترهای مختلف تمرین می‌کردیم و بابت حضورمان در هر جلسه حقوق می‌گرفتیم.

به عبارت دیگر شیوه پرداخت دستمزد به نوازندگان و اعضای مختلف ارکستر به شکل روزمزد بود. یعنی بعد از پایان کار در صفی می‌ایستادیم و به ترتیب حقوق‌مان را دریافت می‌کردیم. گاهی پول تمام می‌شد و امکان پرداخت دستمزد بخشی از اعضای ارکستر وجود نداشت. بعد هم می‌گفتند جلسه بعد به کسانی که دستمزد این جلسه به آنها پرداخت نشد، دو برابر پول داده خواهد شد.

البته می‌گفتند آن دسته از اعضای ارکستر که به پول‌شان احتیاج دارند، می‌توانند فردا صبح به فلان اداره مراجعه و پول‌شان را از آنجا دریافت کنند. بعضی از افراد صبر می‌کردند تا جلسه بعد برگزار شود و ترجیح می‌دادند فاصله بین رادیو تا آن اداره را طی نکنند و کسانی هم که به پول‌شان احتیاج داشتند مجبور بودند بروند و حقوق روزانه خود را بگیرند. البته بعدها این مشکل رفع شد و افرادی که در ارکسترهای مختلف در رادیو استخدام بودند به شکل ماهیانه حقوق می‌گرفتند و بیمه هم برای اهالی موسیقی برقرار شد. البته آن زمان سیستم این‌طور بود و بسیاری از چهره‌های صاحبانم موسیقی هم به همین شیوه حقوق می‌گرفتند اما به مرور زمان شیوه تغییر کرد و دریافت حقوق اهالی موسیقی در رادیو به شکل ماهیانه انجام می‌شد.

بعد از انقلاب اهالی موسیقی شرایط سختی را تجربه کردند و هم از نظر مادی و هم از نظر معنوی در شرایطی ناگوار قرار گرفتند. در این ایام هم به دلیل شیوع ویروس کرونا وضع از گذشته هم بدتر شد و فکری می‌کنم اگر مسئولان برای رفع مشکلات اهالی هنر برنامه‌ای نداشته باشند، وضع فعالان در این عرصه از گذشته هم بدتر خواهد شد.

شما فکر می‌کنید، مشکلات اهالی موسیقی در این روزها بیشتر مربوط به چه حوزه‌ای است؟

به هر حال اغلب فعالان در این عرصه بخش قابل توجهی از هزینه‌های زندگی‌شان را از طریق تدریس به دست می‌آوردند. بعضی از آنها هم در ارکسترهای مختلف فعالیت و حقوق دریافت می‌کردند. امروز، اما چالش بزرگی پیش روی آنها قرار گرفته است. اغلب آنها برای تامین هزینه اجاره‌بهای خانه‌های‌شان با مشکل روبه‌رو هستند و بیشتر آنها، بخش زیادی از هنرجویان‌شان را از دست داده‌اند. البته بچه‌هایی که موسیقی تدریس می‌کنند در این ایام به شکل آنلاین تدریس را ادامه داده‌اند، اما بخش قابل توجهی از هنرجویان‌شان در این ایام کلاس‌های‌شان را پیگیری نمی‌کنند. من فرزند خودم را از نزدیک دارم می‌بینم که این روزها حجم فعالیت‌اش به جبر کرونا به حداقل رسیده است.

همه بچه‌هایی که در این عرصه فعالیت می‌کنند همچون فرزندان من هستند و من به خاطر مشکلاتی که این روزهای پیش روی آنها ایجاد شده، ناراحتم. البته ما در شورای عالی موسیقی جلساتی برگزار کردیم و خوشبختانه توانستیم با ریزنی‌هایی که با صندوق اعتباری هنر انجام دادیم، اعضای خانه موسیقی را از پرداخت حق بیمه سه ماه فروردين، اردیبهشت و خرداد معاف کنیم تا آنها لااقل در این شرایط بحرانی بتوانند از بیمه‌های خودشان استفاده کنند.

تلاش ما این است که این ریزنی‌ها ادامه پیدا کند و نهادهای ذی‌ربط پرداخت حق بیمه‌های چند ماه آینده اعضای خانه موسیقی را هم بر عهده گیرند. فکر نمی‌کنم این توقع زیادی باشد. از نظر من، این امکان برای وزارتخانه‌های مربوطه فراهم است که با تامین بودجه لااقل این حمایت حداقلی را از اعضای جامعه هنر کنند.

با توجه به اینکه این روزها در سراسر جهان، هنر یکی از عرصه‌هایی است که بار زیادی را برای بهتر کردن حال عموم مردم به دوش می‌کشد، شما فکر می‌کنید هنرمندان در ایران در این روزها حضوری فعالانه برای ارائه آثار هنری به مردم و البته بهبود حال جامعه دارند یا خیر؟

در واقع چون من بیشتر و قتم را در این ایام به نوشتن کتاب و آهنگسازی می‌گذرانم، چندان در جریان اقدامات هنرمندان جهان برای کمک به مردم در ایام شیوع کرونا نیستم، اما معتقدم هنر می‌تواند در این روزها کارکردی فراوان داشته باشد. در این روزها خود شما شاهد هستید که اهالی موسیقی در ایران در قالب گروه‌ها و ارکسترهای گوناگون اقدام به اجرای آثاری می‌کنند و آن اجراها را در فضا مجازی پیش چشم مخاطبان قرار می‌دهند.

امروز و بعد از ماجرای شیوع کرونا اتفاقی افتاده که در کنار همه بحران‌های ایجاد شده بعد از این بیماری می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. در گذشته شاید بخش زیادی از مردم امکان حضور در کنسرت‌های موسیقی را نداشتند. مثلا اقبال کم درآمد نمی‌توانستند هزینه تهیه بلیت یک کنسرت موسیقی را برای اعضای خانواده خود تامین کنند، اما امروز بخش زیادی از تولیدات اهلی هنر و به ویژه موسیقی در اینترنت قرار می‌گیرد و همه مردم می‌توانند از آن استفاده کنند.

از نگاه شما، مسئولان در این ایام برای تقویت انگیزه در میان اهالی هنر چه وظایفی بر عهده دارند؟

خوب است نهادهای ذی‌ربط این فرصت به وجود آمده را مغتنم بشمارند و به گسترش این تولیدات هنری کمک کنند. باور کنید اهالی موسیقی انتظار صدقه گرفتن ندارند. آنها امروز می‌توانند در قرنطینه فعالیت خود را ادامه دهند و آثاری جذاب را به مردم عرضه کنند.

در مقابل این تلاش‌ها دولتمردان هم باید کاری کنند تا انگیزه و شوق ادامه دادن مسیر در دل و جان این هنرمندان، حفظ و حتی تقویت شود. به همین دلیل است که فکر می‌کنم نهادهای اجتماعی در ایران می‌توانند با اعطای امکاناتی از هنرمندان عرصه موسیقی حمایت و آنها را به ادامه راه تشویق کنند.